

อำนาจยึดคริปโทเคอร์เรนซี ภายใต้พระราชบัญญัติ
ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542¹
Power to Seize Cryptocurrencies Under the
Anti-Money Laundering Act B.E. 2542 (1999)

พริยาภรณ์ ศาสตร์บัณฑิตย์, จิรวุฒิ ลิปิพันธ์

Piriyapron Srattbundit, Jirawut Lipiphan

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

Email: pyp.sbd@gmail.com,

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

Email: jirawut.lin@dpu.ac.th

รับบทความ (Received): 9 ม.ค. 2567

ปรับแก้ไข (Revised): 15 ก.พ. 2567

ตอบรับบทความ (Accepted): 27 ก.พ. 2567

บทคัดย่อ

ปัญหาการฟอกเงิน (Problem of Money Laundering) เป็นปัญหาสะสมที่มีมานาน และไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลก ซึ่งในยุคแรก อาชญากรรม (Crime) มักมีรูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่ซับซ้อนและมักจะเป็น

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ ปริทัศน์มยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เรื่อง “การฟอกเงินในกระบวนการค้าคริปโทเคอร์เรนซี ศึกษาเฉพาะกรณี การยึดคริปโทเคอร์เรนซีโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ”

รูปแบบที่มีความรุนแรงและเกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานของชีวิต (Fundamental Factors of Life) เมื่อสังคมได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไป รูปแบบของการก่ออาชญากรรมจึงเกิดขึ้นหลายรูปแบบและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น มีการนำเอาลักษณะของการประกอบธุรกิจหรือเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ มาผสมผสานกับการกระทำความผิดจนยากแก่การบังคับใช้กฎหมาย ต่อมาเมื่อคริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) เริ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในประเทศไทย เหล่าอาชญากรจึงหันมาก่ออาชญากรรม โดยการนำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมาดำเนินการฟอกเงินผ่านกระบวนการของคริปโทเคอร์เรนซีให้ดูเสมือนว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากการฟอกเงินผ่านคริปโทเคอร์เรนซินั้นเป็นการฟอกเงิน โดยอาศัยเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือ จึงทำให้มีความซับซ้อนในทางระบบเทคโนโลยี ประกอบกับมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับหลายฉบับ จึงทำให้การตรวจจับของการประกอบอาชญากรรมดังกล่าวมีความซับซ้อนยิ่งยาก โดยการดำเนินการบังคับคดีแก่คริปโทเคอร์เรนซี ซึ่งเป็นสินทรัพย์ดิจิทัลนั้นมีลักษณะแตกต่างกับทรัพย์สินประเภทอื่นที่ปฏิบัติกันโดยทั่วไป ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (Anti-Money Laundering Act B.E. 2542) มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการยึดคริปโทเคอร์เรนซีไว้เป็นการเฉพาะ และปัจจุบันก็ยังไม่ได้มีการแก้ไขให้สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะของคริปโทเคอร์เรนซีแต่อย่างใด ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในการยึดคริปโทเคอร์เรนซียังไม่ชัดเจนว่า กรณีใดที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจกระทำได้ และกรณีใดที่เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจกระทำ รายการที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซีคืออะไร รายการใดบ้างที่สามารถถูกยึดได้ และมีวิธีการยึดหรืออายัดอย่างไร ดังนั้น กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ก้าวทันยุคสมัยที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีใหม่ เนื้อหาในบทความนี้มุ่งเน้นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศในประเด็นเกี่ยวกับการต่อต้านการฟอกเงินและการยึดคริปโทเคอร์เรนซี เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

คำสำคัญ: คริปโทเคอร์เรนซี, การฟอกเงินคริปโทเคอร์เรนซี, การยึดคริปโทเคอร์เรนซี โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

Abstract

Money laundering is a persistent problem that exists not only in Thailand but also all over the world. Previously, forms of crime were usually not complicated, often seen as violence and related to basic factors of life. As society has developed, several forms of crime have occurred and become more complicated. The characteristics of business and technology are combined to commit an offense. By doing so, it is hard to enforce the law against those offenses. When cryptocurrency became widely known in Thailand, criminals discovered ways to commit offenses by laundering money or property connected with the commission of an offense through cryptocurrency processes to make it appear as if it is lawfully obtained property, and to evade official investigation. Since money laundering through cryptocurrency uses technology as a tool, it has either technological system or legal complexity. Moreover, there are several related laws, so it is complicated and hard to cut off the cycle of crimes. Due to the fact that the seizure of cryptocurrency, which is a digital asset, is different from other well-known kinds of property, but the Anti-Money Laundering Act B.E. 2542 has neither any specific provisions related to the confiscation of cryptocurrency, nor any amendment to make it consistent with the characteristics of cryptocurrency at present, the law related to the confiscation of cryptocurrency is still unclear about the action that the officer has or has no power to do, the meaning of cryptocurrency-related item, the seized and confiscated item, and the process of attachment. Thus, Thailand's anti-money laundering law needs to be developed to keep abreast of the age of technology. The content of this article is to study and compare Thai laws and foreign laws, and provide

recommendations related to money laundering and the confiscation of cryptocurrency to indicate the importance and solution of this problem.

Keywords: Cryptocurrency, Cryptocurrency Money laundering, Seizing of Cryptocurrencies by Thai Government Officials

บทนำ

คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) หรือเงินตราเข้ารหัส เป็นเทคโนโลยีที่ถูกคิดค้นขึ้นมาเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ อันเป็นการตอบสนองคุณสมบัติของความเป็นเงิน (Money) และแก้ไขข้อบกพร่องบางประการของเงิน คริปโทเคอร์เรนซีถูกคิดค้นขึ้นใน ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551) โดยซาโตชิ นากาโมโต (Satoshi Nakamoto) ภายใต้แนวคิดการสร้างเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะการทำงานในรูปแบบ (Peer-to-Peer คือ บุคคลถึงบุคคลโดยสมบูรณ์) กล่าวคือ เป็นการตัดตัวกลางหรือบุคคลที่สาม เช่น ธนาคารหรือสถาบันการเงินออกจากการทำธุรกรรม และใช้คอมพิวเตอร์เชื่อมต่อกันเป็นเครือข่าย โดยมีเทคโนโลยีระบบการป้องกันที่เรียกว่าบล็อกเชน (Blockchain) มาทำการตรวจสอบควบคุมแทน (Saifedean Ammous, 2565) สำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้กำหนดคริปโทเคอร์เรนซีไว้ 7 สกุลเงินด้วยกัน คือ 1) Bitcoin (BTC) 2) Bitcoin Cash (BCH) 3) Ethereum (ETH) 4) Ethereum Classic (ETC) 5) Litecoin (LTC) 6) Ripple (XRP) และ 7) Stellar (XLM) (สมพัฒน์ มีมานัส และ เสถียรภาพ นานหลวง, 2564)

เดิมที ก่อนที่คริปโทเคอร์เรนซีจะเป็นที่รู้จักในประเทศไทย เหล่าอาชญากรมักจะใช้วิธีการฟอกเงินผ่านการซื้อทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง เช่น เครื่องเพชร ทองคำ รถยนต์หรู บ้าน หรืออาจเป็นการลงทุน เช่น การซื้อหุ้น หรืออสังหาริมทรัพย์ ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้วิวัฒนาการมาโดยตลอด เพื่อที่จะทำการตรวจจับจรรยาของการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว ต่อมาเมื่อคริปโทเคอร์เรนซีเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในประเทศไทย เหล่าอาชญากรจึงหันมาประกอบอาชญากรรมผ่านคริปโทเคอร์เรนซี ดังนั้น การฟอกเงินผ่านคริปโทเคอร์เรนซี

จึงกลายเป็นยุทธวิธีหนึ่งในการฟอกเงินของอาชญากรในปัจจุบัน ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงแก่บุคคลและระบบเศรษฐกิจของโลก จึงเป็นเหตุให้บางประเทศ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีนเลือกหนทางที่จะตัดปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดให้การใช้คริปโทเคอร์เรนซี เช่น บิตคอยน์ (Bitcoin) ในการทำธุรกรรมทุกประเภทเป็นสิ่งผิดกฎหมาย พร้อมทั้งกำหนดว่า สกุลเงินดิจิทัลนั้นเป็นภัยต่อสินทรัพย์ของประชาชน ซึ่งผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมดังกล่าวจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย และทางรัฐบาลจีนได้เร่งดำเนินการปราบปรามการขุดสกุลเงินเสมือนดังกล่าว (Thairath Online, 2564) อย่างไรก็ตาม ในบางประเทศที่เห็นโอกาสทางธุรกิจและนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น สหราชอาณาจักร แคนาดา ราชอาณาจักรเบลเยียม สมาพันธรัฐสวิส สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และประเทศไทยไม่ได้กำหนดให้คริปโทเคอร์เรนซีและการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซีทุกประเภทเป็นสิ่งผิดกฎหมายเหมือนกับสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่อย่างใด แต่ได้มีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อกำกับ ควบคุม และดูแลคริปโทเคอร์เรนซีอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหาการฟอกเงิน

สำหรับประเทศไทย กฎหมายที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 (Anti-Money Laundering Act B.E. 2542) โดยเมื่ออาชญากรกระทำความผิดมูลฐานตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ อาชญากรได้นำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดมาดำเนินการฟอกเงินผ่านคริปโทเคอร์เรนซี ทางภาครัฐจึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ทั้งมาตรการทางอาญาและมาตรการทางแพ่ง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ มาตรการทางแพ่งในส่วนที่เป็นการดำเนินการบังคับคดีกับคริปโทเคอร์เรนซีซึ่งเป็นสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Assets) อันมีลักษณะแตกต่างกันกับทรัพย์สิน (Property) ประเภทอื่น ให้ตกเป็นของแผ่นดิน เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพ.ศ. 2542 ได้ประกาศใช้มาเป็นเวลานานก่อนที่คริปโทเคอร์เรนซีจะเกิดขึ้น และปัจจุบันก็ยังไม่ได้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อดำเนินการให้สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะของคริปโทเคอร์เรนซีแต่อย่างใด ดังนั้น การจะนำมาตรการในหมวด 6 การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน (Chapter VI Asset Proceedings) มาใช้บังคับกับคริปโทเคอร์เรนซีจึงมีความไม่เหมาะสม คลุมเครือ และไม่ชัดเจนในประเด็นข้อกฎหมายว่ากรณีใดที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจกระทำได้ หรือกรณี

ใดที่เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจกระทำการที่เกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซีคืออะไร รายการใดที่สามารถถูกยึดได้ และมีวิธีการยึดหรืออายัดอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการกระบวนการฟอกเงินในอดีตและการฟอกเงินโดยอาศัยคริปโทเคอร์เรนซีเป็นเครื่องมือ
2. เพื่อศึกษาให้เห็นถึงสภาพปัญหาในการยึดคริปโทเคอร์เรนซี โดยมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการยึดคริปโทเคอร์เรนซี
3. เพื่อศึกษาถึงมาตรการต่างประเทศที่ใช้ในการดำเนินการกับคริปโทเคอร์เรนซี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย
4. เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นข้อเสนอแนะและแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อการยึดคริปโทเคอร์เรนซีในโอกาสต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

เมื่ออาชญากรกระทำความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 แล้ว อาชญากรได้นำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดมาดำเนินการฟอกเงินผ่านคริปโทเคอร์เรนซี ทางภาครัฐจึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามมาตรการในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น คือมาตรการทางแพ่งในส่วนที่เป็นการดำเนินการบังคับเอากับคริปโทเคอร์เรนซี ซึ่งเป็นสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Assets) ที่มีลักษณะแตกต่างกันกับทรัพย์สิน (Property) ประเภทอื่น ให้ตกเป็นของแผ่นดิน เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ได้ประกาศใช้มาเป็นเวลานานก่อนที่คริปโทเคอร์เรนซีจะถือกำเนิดขึ้น จึงไม่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการยึดไว้เป็นการเฉพาะและปัจจุบันก็ยังไม่ได้มีการแก้ไขให้สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะของ คริปโทเคอร์เรนซี แต่อย่างใด จากปัญหาที่กล่าวข้างต้นการแสวงหามาตรการที่เหมาะสม เพื่อกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการ

การยึดคริปโทเคอร์เรนซี จากผู้กระทำจะทำให้เกิดขอบเขตที่มีความชัดเจนในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะตัดปัญหาการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ได้ ตลอดจนตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมผ่านทางช่องทางดังกล่าวได้อย่างแม่นยำชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อรัฐในการที่จะป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้เขียนศึกษามุ่งเน้นไปที่ประเด็นปัญหาการยึดคริปโทเคอร์เรนซีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยจะศึกษาว่าคริปโทเคอร์เรนซีเป็นทรัพย์สิน ซึ่งอยู่ในขอบเขตของการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามความหมายหมวดที่ 6 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ รายการเกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซีใดบ้างที่สามารถถูกบังคับได้ และมีวิธีการยึดอย่างไร ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้จะศึกษาค้นคว้าจากบทความงานวิจัย และกฎหมายทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ จะดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และมุ่งศึกษาวิธีการฟอกเงินโดยใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นเครื่องมือ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเป็นเครื่องมือกระทำความผิดดังกล่าว และศึกษามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย ในเรื่องของการยึดคริปโทเคอร์เรนซีที่ถูกใช้การฟอกเงิน โดยเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และอังกฤษเป็นหลัก และศึกษาการทำงานของหน่วยงานระหว่างประเทศเฉพาะกิจเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการสนับสนุนการก่อการร้าย อันได้แก่คำแนะนำของ Financial Action Task Force (FATF) เพื่อศึกษาแนวทางที่หน่วยงานนั้นใช้ในการปราบปรามการใช้คริปโทเคอร์เรนซีเพื่อฟอกเงิน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการของกระบวนการฟอกเงินในอดีตและการฟอกเงินโดยอาศัยคริปโทเคอร์เรนซีเป็นเครื่องมือ
2. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาในการยึดคริปโทเคอร์เรนซีและทราบถึงกระบวนการตามกฎหมายที่ใช้ในการยึดคริปโทเคอร์เรนซี รวมทั้งสามารถเปรียบเทียบกับกระบวนการตามกฎหมายของต่างประเทศได้
3. ทำให้ทราบถึงมาตรการของต่างประเทศที่ใช้ดำเนินการกับคริปโทเคอร์เรนซีซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการบังคับใช้กฎหมาย
4. สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการยึดคริปโทเคอร์เรนซี กับกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งอาจนำมาเป็นแม่แบบในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยเพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งของมาตรการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยอาศัยคริปโทเคอร์เรนซีในอนาคตต่อไป

ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และสรุปผลการวิจัย

1. การป้องกันปราบปรามการฟอกเงินตามกฎหมายไทย

ความหมายของการฟอกเงิน การฟอกเงิน (Money Laundering) ไม่มีความหมายหรือคำนิยามปรากฏในกฎหมายฉบับใดเป็นการเฉพาะ แต่จากการสืบค้นพบว่า นักวิชาการได้พยายามให้คำนิยามของการฟอกเงินไว้หลายประการ ดังนี้

ไชยยศ เหมะรัชตะ (2540) กล่าวว่า การฟอกเงินมิได้จำกัดแต่เฉพาะการกระทำแก่เงินซึ่งได้มาจากการกระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดำเนินการใด ๆ แก่ทรัพย์สินต่าง ๆ อันได้มาจากการกระทำความผิดด้วยเช่นกันด้วยเหตุนี้ เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ฟอกเงิน” โดยทั่วไปย่อมเป็นที่เข้าใจว่ามีใช้จำกัดเฉพาะการฟอก “เงิน” เท่านั้น แต่รวมถึงการฟอก “ทรัพย์สิน” ด้วย แต่มักเรียกรวม ๆ ว่า “ฟอกเงิน” ดังนั้น จึงอาจสรุปคำจำกัดความ (Definiton) ของคำว่า “การฟอกเงิน” หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจะทำให้เงินหรือทรัพย์สินใด ซึ่งมีที่มาจากการกระทำความผิดเปลี่ยน

สภาพให้เป็นเงินหรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลทั่วไปหลงเชื่อว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย

วิระพงษ์ บุญโญภาส (2550) กล่าวว่า การฟอกเงิน คือ การเปลี่ยนแปลงเงินที่ได้มาโดยไม่ถูกกฎหมาย หรือไม่สุจริตให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยสุจริต หรือพิสูจน์ว่าไม่ได้ทุจริต กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่ทำให้เงินสกปรกกลายเป็นเงินสะอาด หรือกลายเป็นเงินที่สามารถอ้างอิงได้ว่าได้มาอย่างไร สาเหตุที่ต้องมีการฟอกเงินเพราะว่าเงินที่ได้มาจากธุรกิจผิดกฎหมายนั้นไม่สามารถอ้างอิงแหล่งที่มาหรือไม่ได้รับการยอมรับในสังคม ดังนั้น โดยความหมายของการฟอกเงินจึงไม่ได้ผูกติดกับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง โดยทั่วไป การฟอกเงินจึงให้ความหมายถึงการนำเงินสกปรกจากกิจกรรมที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงต่าง ๆ มาทำให้เป็นเงินสะอาด

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (2543) ให้ความหมายของการฟอกเงินว่า หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เงินสกปรก หรือเงินที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้มาจากการกระทำความผิดให้ดูเหมือนเป็นเงินสะอาดหรือเงินที่ได้มาจากการทำมาหากินหรือธุรกิจที่สุจริตอันเป็นการปกปิดซ่อนเร้นแหล่งที่มาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเงินหรือทรัพย์สินนั้น

เมื่อพิจารณากรณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้เขียนจึงขอสรุปเกี่ยวกับการฟอกเงินโดยอาศัยคริสโตเฟอร์เรนชีว่า เป็นการนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือที่เรียกว่า เงินสกปรก (Dirty Money) มาดำเนินการตามขั้นตอน หรือวิธีการต่าง ๆ ผ่านกระบวนการและระบบเทคโนโลยีของคริสโตเฟอร์เรนชี เพื่อให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นกลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือที่เรียกว่า เงินสะอาด (Clean Money) เช่น การนำทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปทำการซื้อขาย หรือแลกเปลี่ยนเป็นคริสโตเฟอร์เรนซี ไม่ว่าจะดำเนินการโดยตนเอง หรือดำเนินการในนามของบุคคลอื่น เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบจากทางภาครัฐ และเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายมายึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ต่าง ๆ ไปจากตนได้

1.1 ขั้นตอนการฟอกเงินผ่านคริปโทเคอร์เรนซี

กระบวนการฟอกเงินผ่านคริปโทเคอร์เรนซี เมื่อพิจารณาตามขั้นตอนของการฟอกเงินโดยทั่วไปแล้วสามารถสรุปขั้นตอนของการฟอกเงินผ่านคริปโทเคอร์เรนซีได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (วิสุต กัจฉมาภรณ์, 2564)

ขั้นตอนที่ 1 การยกย้าย (Placement หรือ Conversion) เป็นการที่ผู้กระทำความผิดจะดำเนินการปกปิดหรือซ่อนเร้นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดโดยอาจเป็นการย้ายทรัพย์สินดังกล่าวไปในที่ซึ่งไม่ให้ใครหาเจอ หรืออาจนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดนั้นไปทำการปกปิดซ่อนเร้น โดยการนำไปฝากธนาคาร ลงทุนในหุ้น หรืออาจเป็นการยกย้ายผ่านช่องทางของคริปโทเคอร์เรนซี โดยมีวิธีการ คือ นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเข้าสู่ระบบของคริปโทเคอร์เรนซีอันถือว่าการยกย้ายทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามขั้นตอนที่ 1 แล้ว แม้การซื้อขายและแลกเปลี่ยนจะยังไม่สำเร็จเสร็จสิ้นก็ตาม

ขั้นตอนที่ 2 การปกปิด (Layering หรือ Concealment) เป็นกระบวนการพยายามปกปิดซ่อนเร้นแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดโดยการทำธุรกรรมที่มีความซับซ้อน เพื่อปกปิดเส้นทางการเงินและแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบจากภาครัฐ ตัวอย่างที่พบได้บ่อย คือ การนำเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวไปซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินอื่นที่มีมูลค่ามาก เช่น เพชร พลอย ทองคำ รถยนต์ บ้าน อาคารชุด อัญมณี หรือทรัพย์สินต่าง ๆ ที่มีมูลค่าราคาสูง ซึ่งเป็นวิธีที่มีมาแต่ดั้งเดิม ต่อมาเมื่อมีคริปโทเคอร์เรนซีเกิดขึ้นจึงมีการปกปิดซ่อนเร้นแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยการทำธุรกรรมผ่านคริปโทเคอร์เรนซี กล่าวคือ เป็นการนำทรัพย์สินดังกล่าวมาทำการซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนเป็นคริปโทเคอร์เรนซี ทั้งที่ระบุตัวตนของตัวเองและระบุตัวตนของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ตนเอง เพื่อทำธุรกรรมการซื้อขาย หรือแลกเปลี่ยนเป็นทอด ๆ หรืออาจเป็นการโอนคริปโทเคอร์เรนซีเข้าสู่กระเป๋านิเล็กรทอนิกส์หลายใบ หรือบางกรณีอาจมีการโอนออกไปยังต่างประเทศ หรืออาจมีการแปรสภาพคริปโทเคอร์เรนซีผ่านศูนย์บริการแปรสภาพเงินตราเข้ารหัส (Cryptocurrency Mixer or Tumbler) ซึ่งให้บริการรับแลกเปลี่ยนคริปโทเคอร์เรนซีเป็นเงินตราปกติหรือเงินตราเข้ารหัส โดยผู้กระทำความผิดมีความมุ่งหมายเพื่อผสมปน

เหรียญคริปโทเคอร์เรนซีหลายสกุลเงินเข้าด้วยกัน และทยอยโอนคริปโทเคอร์เรนซีสกุลเงินต่าง ๆ ไปสู่กระเป๋าอิเล็กทรอนิกส์หลายใบ โดยกระจายกันไปในช่วงเวลาที่ต่างกัน จึงทำให้ผู้รับโอนคริปโทเคอร์เรนซีได้รับการโอนคริปโทเคอร์เรนซีจากผู้ที่สามารถระบุตัวตนได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และผู้รับโอนไม่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการเงินไปถึงผู้โอนต้นทางได้ เพื่ออำพรางการทำนิติกรรม ซึ่งขั้นตอนที่ 2 จะแตกต่างกับขั้นตอนที่ 1 กล่าวคือ เมื่อมีการนำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเข้าสู่ระบบของคริปโทเคอร์เรนซีแล้ว ได้มีการทำธุรกรรมต่อไปอีก

ขั้นตอน 3 การนำกลับมาใช้ใหม่ (Integration หรือ Creation of Perception of Legitimacy) ผู้กระทำความผิดจะนำคริปโทเคอร์เรนซีที่สามารถระบุแหล่งที่มาได้ชัดเจนไปผ่านกระบวนการใช้ประโยชน์หมุนเวียนธุรกรรมในระบบคริปโทเคอร์เรนซี หรืออาจทำการเก็บรักษาไว้ในกระเป๋าเงินประเภท Cold Wallet ซึ่งไม่ได้เชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ต เช่น ดำเนินการโดยใช้ USB Drive หรือผู้กระทำความผิดอาจนำคริปโทเคอร์เรนซีเหล่านั้นไปใช้ซื้อสินค้าหรือบริการโดยตรง หรืออาจนำคริปโทเคอร์เรนซีเหล่านั้นมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราที่ชอบด้วยกฎหมายผ่านระบบเครือข่ายที่เชื่อมต่อกับระบบสถาบันการเงิน ซึ่งเรียกขั้นตอนนี้ว่า “Cash out Strategy” เช่น การใช้ศูนย์บริการแลกเปลี่ยนเงินสกุลเข้ารหัส (Cryptocurrency Exchangers) ที่ให้บริการแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราเข้ารหัสอื่น หรือเงินตราทั่วไป รวมถึงการใช้บริการกับศูนย์บริการโอนเงิน Paypal ซึ่งไม่ต้องระบุตัวตนของผู้โอน

1.2 ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำ ซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำ ซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน และให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินที่ตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้ง และไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

จากหลักเกณฑ์ข้างต้น เมื่อผู้เขียนนำมาปรับใช้กับกรณีของคริปโทเคอร์เรนซี แล้วพบว่า การที่คริปโทเคอร์เรนซีจะกลายเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้นั้น มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. กรณีที่ได้คริปโทเคอร์เรนซีมาจากการกระทำความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงินหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำ ซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงิน และให้รวมถึงคริปโทเคอร์เรนซีที่ได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน

2. เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่ายหรือจ่ายโอนคริปโทเคอร์เรนซี ดังกล่าวในข้อ (1) โดยประการใด ๆ และ

3. ดอกผลของคริปโทเคอร์เรนซี เงิน หรือทรัพย์สินดังกล่าว ตามข้อ 1 และข้อ 2 ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินที่กล่าวมาทั้งหมดจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้ง และไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใดโอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

คริปโทเคอร์เรนซินั้นมีความพิเศษกว่าทรัพย์สินชนิดอื่น กล่าวคือ มีหลายมุมมอง ในบางประเทศอาจเป็นเงินตรา แต่สำหรับประเทศไทยนั้นยังเป็นเพียงธุรกิจการลงทุน ดังนั้น การลงทุนในคริปโทเคอร์เรนซีก็อาจจะมีการได้กำไรจากการซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนเช่นกัน โดยผลกำไรที่ได้จากการซื้อ ขาย หรือแลกเปลี่ยนคริปโทเคอร์เรนซินั้น ถือเป็นดอกผลของคริปโทเคอร์เรนซี ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ไม่ว่าคริปโทเคอร์เรนซีเหล่านั้นจะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้ง และไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใดก็ตาม ย่อมถือเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ข้อสังเกต พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ใช้คำว่า “ทรัพย์สิน” ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติของ

กฎหมายกลับไม่ได้ให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้เป็นการเฉพาะว่าหมายความว่าอย่างไร ดังนั้น จึงมีข้อสังเกตว่า สินทรัพย์ดิจิทัลเป็นทรัพย์สินหรือไม่อย่างไร ซึ่งเมื่อพิจารณาคำว่า “ทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 แล้วพบว่า บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่ารวมถึงทรัพย์สินและวัตถุที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้” ประกอบกับมีพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 เป็นกฎหมายที่ออกมารองรับสถานะของคริปโทเคอร์เรนซี ดังนั้น จึงได้ข้อสรุปว่า คริปโทเคอร์เรนซีซึ่งเป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ คริปโทเคอร์เรนซีจึงเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากมีการนำคริปโทเคอร์เรนซีมาใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน คริปโทเคอร์เรนซีอาจถูกยึดในฐานะที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้อย่างไรก็ตาม คริปโทเคอร์เรนซีมีลักษณะไม่เหมือนกับทรัพย์สินทั่วไป ประกอบกับมีกฎหมายหลายฉบับเข้ามาเกี่ยวข้อง การจะยึดคริปโทเคอร์เรนซี จึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่เหมาะสมและชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

1.3 ปัญหาเกี่ยวกับการยึดคริปโทเคอร์เรนซี

อันที่จริงแล้ว ปัญหาที่เกี่ยวกับการยึดคริปโทเคอร์เรนซินั้นมีหลายประการ เช่น ความผันผวนของมูลค่าของคริปโทเคอร์เรนซี การยึดตามมูลค่า อำนาจหน้าที่ในการยึด อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนขอมุ่งหมายไปในเรื่องของรากฐานอำนาจในการยึดเป็นหลัก เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นบังคับกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ประกอบกับพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซีโดยตรง ไม่ได้ให้คำนิยามของ คำว่า “รายการที่เกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซี หรือรายการที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล” ว่าจะมีความหมายว่าอย่างไร หมายถึงอะไรบ้าง ดังนั้น ในการยึดคริปโทเคอร์เรนซีที่ถูกใช้ในการฟอกเงิน จึงมีข้อควรพิจารณาว่ารายการใดบ้างที่เกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซีที่สามารถยึดได้ เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการดำเนินการอย่างไร เพื่อให้การยึดบรรลุผล สามารถก่อตั้งกระเป๋าดิจิทัลของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการโอนคริปโทเคอร์เรนซีที่ยึดจากผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ หน่วยงานใดเป็นผู้มีอำนาจในการก่อตั้งกระเป๋าดิจิทัล

และเก็บรักษาไว้ ในกรณีนี้จะเห็นได้ว่า ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันมีความไม่ชัดเจนและความไม่ชัดเจนในข้อกฎหมายดังกล่าว อาจก่อให้เกิดปัญหาความคลุมเครือในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ว่า กรณีใดที่สามารถกระทำได้ และกรณีใดที่ไม่สามารถกระทำได้ประเด็นดังกล่าว จึงอาจส่งผลกระทบต่อหลายประการ เช่น ปัญหาการใช้อำนาจโดยไม่ชอบของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากไม่มีบทกฎหมายให้อำนาจกระทำได้ ผู้กระทำความผิดอาจถูกกระทบสิทธิบางประการ จากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่โดยไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้อำนาจไว้ จึงอาจเกิดการฟ้องร้องขึ้นอีกคดีหนึ่งเกี่ยวกับการใช้อำนาจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เมื่อไม่มีบทบัญญัติกำหนดไว้ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว การจะตัดสินว่าการประกอบอาชญากรรมย่อมทำได้ยาก และในบางกรณีอาจไม่สามารถดำเนินการใด ๆ กับคิริบโทเคอร์เรนซีที่ถูกใช้ในการฟอกเงินได้

2. การป้องกันปราบปรามการฟอกเงินของสหราชอาณาจักร

จากการศึกษา พบว่า ในปัจจุบันสหราชอาณาจักรได้มีการตราพระราชบัญญัติอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและความโปร่งใสขององค์กร ค.ศ. 2023 (Economic Crime and Corporate Transparency Act 2023 หรือ ECCTA 2023) ขึ้น เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรายได้จากอาชญากรรม ค.ศ. 2002 (Proceeds of Crime Act 2002 หรือ POCA 2002) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

ECCTA 2023 ของสหราชอาณาจักร (United Kingdom) ประกาศใช้เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 2023 มีผลบังคับใช้ในอังกฤษ (England) เวลส์ (Wales) สกอตแลนด์ (Scotland) และไอร์แลนด์เหนือ (Northern Ireland) มีสาเหตุในการตรากฎหมายขึ้นเพื่อตอบโต้การรุกรานยูเครน (Ukraine) โดยรัสเซีย (Russia) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะตรวจสอบและป้องกันกลุ่มอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ผู้ที่มีความร้ายแรงผิดปกติ และการก่อการร้ายจากการใช้บริษัทและองค์กรอื่น ๆ ในทางที่ผิดต่อระบบเศรษฐกิจแบบเปิดของสหราชอาณาจักร เพื่อเสริมความแข็งแกร่งโดยตอบสนองในวงกว้างของสหราชอาณาจักรต่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงแก้ไข POCA 2002 ในส่วนที่เกี่ยวข้อง

กับหน้าที่และอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการยึดและอายัดสินทรัพย์ดิจิทัลด้วย โดยมีความมุ่งหมายที่จะเพิ่มมาตรการ ดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการแก้ไขเพื่อใช้อำนาจกู้คืนทรัพย์สินทางอาญาและทางแพ่งอย่างชัดเจนกับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือคริปโทเคอร์เรนซี
2. ยกเลิกข้อกำหนดในบางกรณีที่บุคคลต้องถูกจับกุมก่อน จึงจะสามารถยึดทรัพย์สินได้
3. ทำการเปลี่ยนแปลงอำนาจในการค้นหา การยึด และกักขัง เพื่อให้ชัดเจนว่าจะนำไปใช้ในกระเป๋าสตางค์อิเล็กทรอนิกส์อย่างไร
4. ให้อำนาจแก่ศาลผู้พิพากษาเพื่อจัดการกับสินทรัพย์ดิจิทัล
5. จัดให้มีการทำลายคริปโทเคอร์เรนซีในบางสถานการณ์
6. ให้อำนาจในการตรวจค้นและยึดทรัพย์สินในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซี
7. เปิดใช้งานการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเรียกคืนคริปโทเคอร์เรนซีจากบุคคลที่สาม
8. จัดให้มีการอายัดกระเป๋าสตางค์คริปโท (Crypto Wallet) และ
9. เปิดใช้งานคริปโทเคอร์เรนซีเพื่อแปลงเป็นเงินสดหรือทำลายในบางรายการสถานการณ์

จากกรณีดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้ POCA 2002 จะเป็นกฎหมายที่ใช้จัดการกับการฟอกเงินโดยตรง แต่ก็ไม่ได้กำหนดมาตรการที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล โดยเฉพาะ ต่อมาภายหลังเมื่อสหราชอาณาจักรได้ตระหนักถึงภัยจากสินทรัพย์ดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการฟอกเงินผ่านสินทรัพย์ดิจิทัล จึงได้ตรา ECCTA 2023 และแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัลหลายประการ โดยมีหลักเกณฑ์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการยึดสินทรัพย์ดิจิทัลดังต่อไปนี้

POCA 2002 แก้ไขเพิ่มเติมโดย ECCTA 2023

มาตรา 47C (5B) “รายการที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์คริปโท (Cryptoasset-Related Item) คือ รายการของทรัพย์สินที่เป็นหรือประกอบด้วยหรือให้การเข้าถึงข้อมูลที่เป็นหรือมีแนวโน้มที่จะช่วยในการยึดสินทรัพย์คริปโทใด ๆ...”

(5C) สถานการณ์ที่สินทรัพย์คริปโทถูก “ยึด” สำหรับวัตถุประสงค์ของอนุมาตรา (1) ได้แก่สถานการณ์ที่สินทรัพย์คริปโทถูกโอนเข้ากระเป๋าเงินคริปโท (Crypto Wallet) ซึ่งควบคุมโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีความเหมาะสม

วิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายของสหราชอาณาจักรมีความทันสมัยมาก มีการวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งเหมาะสมต่อการนำไปปรับใช้กับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือคริปโทเคอร์เรนซี

3. การป้องกันปราบปรามการฟอกเงินของประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษา พบว่า การป้องกันปราบปรามการฟอกเงินของสหรัฐอเมริกา มีการใช้กฎหมายหลายฉบับด้วยกัน แต่กฎหมายที่มีความน่าสนใจ คือ พระราชบัญญัติการรักษาความลับธนาคาร (Bank Secrecy Act (BSA) 1970) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อต่อต้านการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย โดยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น Bank Secrecy Act 1970 ได้กำหนดกลไกขึ้นเรียกว่า ข้อบังคับ BSA (BSA Regulations) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการสร้างร่องรอยทางเอกสาร (Paper Trail) หรือร่องรอยทางการเงิน (Money Trail) เช่น การกำหนดให้บุคคล ธนาคาร หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าวต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เช่น กำหนดให้มีการรายงานธุรกรรมเงินสด การจัดเก็บข้อมูล แล้วให้อำนาจกระทรวงการคลังในการออกกฎ (By-Law) ซึ่งบังคับให้สถาบันการเงินและผู้เกี่ยวข้องต้องจัดทำรายงานการเก็บรักษาข้อมูล ข้อบังคับเช่นนี้จะทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถติดตามเงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายย้อนไปหาต้นตอของผู้กระทำความผิดได้สะดวกยิ่งขึ้น และยังเป็นการป้องกันการกระทำความผิดอีกด้วย ซึ่งสาระสำคัญของข้อบังคับ BSA มีดังต่อไปนี้

มาตรการติดตามการฝากเงินผ่านทางสถาบันการเงิน

1. กำหนดหลักเกณฑ์ให้สถาบันการเงินต้องรู้จักตัวตนของลูกค้าที่มาทำธุรกรรม โดยกำหนดให้ลูกค้าต้องแสดงตนและไม่อนุญาตให้มีการเปิดบัญชี โดยมีการใช้ชื่อปลอมหรือใช้นามแฝง

2. กำหนดหลักเกณฑ์ให้สถาบันการเงินจัดทำและเก็บรักษาสถิติข้อมูลทางการเงินไว้เป็นเวลา 5 ปี โดยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้กำหนด

3. กำหนดหลักเกณฑ์ให้ธนาคารหรือสถาบันการเงิน รวมทั้งบุคคลธรรมดา รายงานข้อมูลทางการเงินประเภทต่าง ๆ ต่อหน่วยงานของรัฐ ในการรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัยนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (the Secretary of the Treasury) มีสิทธิที่จะเรียกให้สถาบันการเงินใด ผู้อำนวยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือตัวแทนของสถาบันการเงินให้รายงานถึงธุรกรรมที่น่าสงสัย โดยกฎหมายกำหนดห้ามไม่ให้มีการแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมดังกล่าวทราบว่า ธุรกรรมนั้นได้ถูกรายงานรวมทั้งห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ซึ่งล่วงรู้ถึงการรายงานดังกล่าวเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมที่ถูกรายงานแก่บุคคลใด

ส่วนการกระทำที่เป็นความผิดนั้น Bank Secrecy Act/Anti-Money Laundering (BSA/AML) ได้กำหนดความผิดมูลฐานไว้โดยเฉพาะเจาะจงไว้ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับความลับทางธนาคาร เพื่อเป็นการคุ้มครองตรวจสอบการฝากเงินกับสถาบันการเงิน รวมถึงช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการสืบสวนเกี่ยวกับเรื่องความลับของทางธนาคาร และสกัดกั้นการกระทำความผิดโดยใช้สถาบันการเงินเป็นเครื่องมือ

ผู้มีหน้าที่ในการรายงานธุรกรรม

Bank Secrecy Act (BSA) เป็นกฎหมายที่บังคับให้มีการรายงานธุรกรรมเงินสด และกำหนดให้สถาบันการเงิน (Financial Institution) เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการรายงานธุรกรรม จัดให้ลูกค้าแสดงตนและจัดทำและเก็บรักษาสถิติข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมต่าง ๆ ซึ่งคำว่า “สถาบันการเงิน” Bank Secrecy Act ได้ให้ความหมายไว้ค่อนข้างกว้าง โดยกำหนดให้ผู้ประกอบอาชีพอื่นอยู่ในนิยามของคำว่าสถาบันการเงินด้วย เพื่อให้ง่ายต่อการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งคำว่า “สถาบันการเงิน” นั้น นอกจากจะหมายถึงธนาคารพาณิชย์แล้ว ยังหมายความรวมถึงตัวแทนหรือสาขาของธนาคารต่างประเทศในสหรัฐอเมริกา นายหน้าหรือผู้ค้าหลักทรัพย์ ซึ่งลงทะเบียนตามกฎหมายหลักทรัพย์ บริษัทประกันภัย สถาบันออมทรัพย์ ผู้แลกเปลี่ยนเงินตรา ผู้ออกหรือผู้ขายฝากเช็คเช็คเดินทาง เช็ค ธนาณัติ หรือตราสารอื่นที่คล้ายกัน โรงรับจำนำ บริษัทเงินทุน ตัวแทนการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินการเกี่ยวกับระบบบัตรเครดิต ผู้มีอาชีพ

จำหน่ายเพชร อัญมณี ทองคำ ที่ทำการไปรษณีย์ ที่ทำการโทรเลข ธุรกิจเกี่ยวกับการขายรถยนต์ เครื่องบิน เรือ สถานประกอบการคาสิโน หรือบ่อนการพนันที่ได้รับอนุญาต ธุรกิจอื่น ๆ ที่กำหนดโดยรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง ซึ่งมีการหมุนเวียนของธุรกรรมการเงินจำนวนมาก จนอาจเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมหรือการหลีกเลี่ยงภาษี ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจสกุลเงินดิจิทัล จึงเป็นธุรกิจที่ต้องรายงานธุรกรรมตามข้อกำหนดดังกล่าวด้วยเช่นกัน

โดยบุคคลดังกล่าวมีหน้าที่จะต้องรายงานธุรกรรมต่อหน่วยงานของรัฐ ดังนี้

1. การรายงานธุรกรรมภายในประเทศ กล่าวคือ สถาบันการเงินภายในประเทศที่ดำเนินการเกี่ยวกับการทำธุรกรรม การจ่ายเงิน การรับเงิน หรือการโอนเงินไม่ว่าจะเป็นเหรียญกษาปณ์ เงินตรา หรือตราสารทางการเงินอื่นใดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด ต้องรายงานการทำธุรกรรมภายในระยะเวลาและวิธีการตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด ในกรณีที่มีการทำธุรกรรมในจำนวนเงินเกินกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐขึ้นไป หากการทำธุรกรรมนั้นเป็นการกระทำในนามตัวแทนของบุคคลใด ต้องมีการยื่นรายงานพร้อมแสดงชื่อหรือบุคคลที่มอบหมายให้ดำเนินการแทนต่อกรมสรรพากร

2. การรายงานธุรกรรมที่กระทำกับสถาบันการเงินต่างประเทศ กล่าวคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจที่จะกำหนดให้ประชาชนในสหรัฐอเมริกาหรือผู้ที่มิถิ่นที่อยู่หรืออยู่ในสหรัฐอเมริกา และประกอบธุรกิจในสหรัฐอเมริกาต้องเก็บบันทึกหลักฐานและรายงานการทำธุรกรรมที่บุคคลเหล่านั้นได้กระทำกับบุคคลที่เป็นตัวแทนสถาบันการเงินต่างประเทศ

บทกำหนดโทษกรณีฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม Bank Secrecy Act 1970

Bank Secrecy Act 1970 ได้กำหนดโทษไว้ โดยแบ่งเป็นโทษทางแพ่งและโทษทางอาญา ดังนี้

โทษทางแพ่งตาม 31 U.S.C. Section 5321

1. กรณีสถาบันทางการเงินในประเทศ รวมถึงหุ้นส่วน ผู้จัดการ พนักงานหรือลูกจ้างของสถาบันการเงินนั้น จงใจฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎระเบียบที่ออกภายใต้กฎหมายต้องถูกปรับ ไม่มากไปกว่าจำนวนเงินเกี่ยวกับธุรกรรมนั้นหรือ 25,000 เหรียญแล้วแต่กรณี แต่จำนวนเงินที่ปรับทั้งหมดต้องไม่เกิน 100,000 เหรียญสหรัฐ

2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอาจกำหนดเงื่อนไขการลงโทษปรับบุคคลที่ไม่รายงาน หรือรายงานไม่ครบถ้วนเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งตราสารทางการเงิน โดยค่าปรับกรณีนี้ต้องไม่เกินจำนวนเงินที่กำหนดให้ต้องรายงาน (Anti-Money Laundering Act of 2020 ICBA Summary)

3. บุคคลที่ไม่ยื่นรายงานธุรกรรมทางการเงินต่างประเทศ ภายใต้บังคับมาตรา 5315 แห่งบทบัญญัติกฎหมายนี้ ต้องถูกปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 10,000 เหรียญสหรัฐ โทษทางอาญาตาม 31 U.S.C. Section 5322

1. ผู้ใดเจตนาฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎระเบียบที่ออกภายใต้กฎหมายนี้ ต้องถูกปรับไม่เกิน 250,000 เหรียญสหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. ผู้ใดเจตนาฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎระเบียบที่ออก ภายใต้กฎหมายนี้ ในขณะที่กระทำความผิดกฎหมายอื่นของสหรัฐอเมริกา หรือเป็นความผิดประเภทหนึ่งของความผิดเกี่ยวกับธุรกรรมซึ่งมีมูลค่ามากกว่า 100,000 เหรียญสหรัฐ ภายในระยะเวลา 12 เดือน ต้องถูกปรับไม่เกิน 500,000 เหรียญสหรัฐ และจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

4. การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของแคนาดา

จากการศึกษา พบว่า เดิมทีประเทศแคนาดาไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับรายงานธุรกรรมเงินสด ประกอบกับกฎหมายเดิมที่มีอยู่ไม่สามารถดำเนินการกับผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินได้ จึงทำให้อาชญากรมักเลือกที่จะใช้ประเทศแคนาดาเป็นแหล่งในการฟอกเงิน ต่อมาเพื่อที่จะดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดังกล่าว จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายขึ้น โดยจากการค้นคว้าพบว่า ในปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามการฟอกเงินหลัก ๆ อยู่ 2 ฉบับ คือ ประมวลกฎหมายอาญาแคนาดา มาตรา 462.31 และพระราชบัญญัติการกระทำผิดกฎหมาย (การฟอกเงิน) และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย 2019 Proceeds of Crime (Money Laundering) and Terrorist Financing Act (PCMLTFA) ประกอบกับคำแนะนำของศูนย์วิเคราะห์ธุรกรรมและรายงานทางการเงินของแคนาดา (Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC) ซึ่งเป็นสถาบันของรัฐบาลกลางที่เก็บสะสมข้อมูลทางการเงินส่วนหนึ่ง

(PORTFOLIO) และทำงานร่วมกับพันธมิตรในการต่อต้านการฟอกเงินและการก่อการร้ายในระดับรัฐบาลกลาง จังหวัด และเทศบาล โดยทำหน้าที่เป็นหน่วยข่าวกรองทางการเงินของประเทศแคนาดาและอำนวยความสะดวกในการตรวจจับ ป้องกัน และป้องปรามการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่กิจกรรมการก่อการร้าย พร้อมทั้งปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ภายใต้การควบคุมของ FINTRAC ด้วย โดยมาตรการที่น่าสนใจในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินผ่านคริปโทเคอร์เรนซีของประเทศแคนาดามีความน่าสนใจ ดังนี้

มาตรการการรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย

PCMLTFA ได้กำหนดหลักเกณฑ์การเก็บบันทึก การยืนยันตัวตน การรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย และการลงทะเบียน โดยบังคับใช้กับบุคคลและหน่วยงานไว้หลายประการ โดยกำหนดให้ใช้บังคับกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เช่น

1. ธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตตามความหมายของมาตรา 2 ของพระราชบัญญัติธนาคารในส่วนที่เกี่ยวกับธุรกิจของพวกเขาในแคนาดาหรือธนาคารที่พระราชบัญญัตินั้นใช้บังคับ

2. สมาคมสินเชื่อสหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน

3. บริษัทประกันชีวิตหรือบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศที่พระราชบัญญัติบริษัทประกันภัยใช้บังคับ หรือบริษัทประกันชีวิตที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติจังหวัด

4. บริษัทที่พระราชบัญญัติทรัสต์และบริษัทให้กู้ยืมใช้บังคับ

5. บริษัททรัสต์ที่ควบคุมโดยพระราชบัญญัติจังหวัด และบริษัททรัสต์ที่จัดตั้งขึ้นหรือจัดตั้งขึ้นโดยหรือภายใต้พระราชบัญญัติจังหวัด ซึ่งมีได้อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติจังหวัด

6. บริษัทสินเชื่อที่ควบคุมโดยพระราชบัญญัติจังหวัด

7. บุคคลและหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายจังหวัดให้ประกอบธุรกิจการซื้อขายหลักทรัพย์หรือเครื่องมือทางการเงินอื่นใด หรือเพื่อให้บริการจัดการพอร์ตการลงทุนหรือให้คำปรึกษาด้านการลงทุน นอกเหนือจากบุคคลที่กระทำการในนามของบุคคลหรือนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตดังกล่าวเท่านั้น

8. บุคคลและนิติบุคคลที่มีสถานประกอบธุรกิจในแคนาดา และนิติบุคคลที่ไม่มีสถานประกอบธุรกิจในแคนาดา ซึ่งมีส่วนร่วมในธุรกิจการให้บริการที่มุ่งเป้าไปที่บุคคลหรือนิติบุคคลในแคนาดา และให้บริการเหล่านั้นแก่ลูกค้าของตนในแคนาดาด้วย เป็นต้น

โดยบุคคลและนิติบุคคลตามที่กล่าวข้างต้น ที่มีส่วนร่วมในธุรกิจการให้บริการตามที่พระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดไว้ รวมถึงการซื้อขายในสกุลเงินเสมือน (Dealing in Virtual Currencies) จะตกอยู่ภายใต้มาตรการการเก็บบันทึก การยืนยันตัวตน การรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย และการลงทะเบียนด้วย ซึ่งคำว่า สกุลเงินเหมือนนั้น ศูนย์วิเคราะห์ธุรกรรมและรายงานทางการเงินของแคนาดา FINTRAC ได้ให้ความหมายว่า คือ “การแสดงผลค่าแบบดิจิทัลหรือกุญแจ (Key) ส่วนตัวของระบบเข้ารหัสที่ช่วยให้สามารถเข้าถึงการแสดงผลค่าแบบดิจิทัล ซึ่งสามารถใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการชำระเงินหรือการลงทุน ไม่ใช่สกุลเงินเฟียต (Fiat) แต่สามารถแลกเปลี่ยนได้อย่างง่ายดายสำหรับเงินหรือสกุลเงินเสมือนจริงอื่นที่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินทุนได้” โดยคำจำกัดความนี้ไม่รวมถึงสกุลเงินดิจิทัลบางสกุล เช่น สกุลเงินที่ใช้ได้เฉพาะในสภาพแวดล้อมเสมือนที่มีการควบคุมตนเอง หรือสกุลเงินดิจิทัลที่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการได้ แต่ไม่สามารถแปลงเป็นเงินทุนได้ง่าย ๆ ตัวอย่างเช่น สกุลเงินที่ใช้สำหรับเกมออนไลน์ ซึ่งไม่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินทุนหรือสกุลเงินเสมือน หรือสกุลเงินที่สามารถแลกเปลี่ยนบัตรของขวัญและโปรแกรมสะสมคะแนนเท่านั้น

หลักเกณฑ์การรายงานธุรกรรม

พระราชบัญญัติการกระทำผิดกฎหมาย (การฟอกเงิน) และการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ค.ศ. 2019 มาตรา 12 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้กรณีดังต่อไปนี้ จะต้องรายงานต่อเจ้าหน้าที่ตามระเบียบการนำเข้าหรือส่งออกสกุลเงินหรือเครื่องมือทางการเงินที่มีมูลค่าเท่ากับหรือมากกว่าจำนวนที่กำหนด

1. ในกรณีของสกุลเงินหรือเครื่องมือทางการเงินที่อยู่ในความครอบครองที่แท้จริงของบุคคลที่เดินทางมาถึง หรือออกจากแคนาดา หรือเป็นส่วนหนึ่งของสัมภาระของพวกเขา หากพวกเขาและสัมภาระของพวกเขาถูกนำขึ้นเครื่องลำเลียงเดียวกันโดยบุคคลนั้นหรือในสถานการณ์ที่กำหนดโดยบุคคลที่รับผิดชอบการขนส่ง

2. ในกรณีของสกุลเงินหรือเครื่องมือทางการเงินที่นำเข้ามาในแคนาดา โดยผู้จัดส่งหรือทางไปรษณีย์ โดยผู้ส่งออกสกุลเงินหรือเครื่องมือทางการเงิน หรือเมื่อได้รับแจ้งตามอนุมาตรา 14 (2) โดยผู้นำเข้า

3. ในกรณีของสกุลเงินหรือเครื่องมือทางการเงินที่ส่งออกจากแคนาดา โดยผู้จัดส่งหรือทางไปรษณีย์ โดยผู้ส่งออกสกุลเงินหรือเครื่องมือทางการเงิน

4. ในกรณีของสกุลเงินหรือเครื่องมือทางการเงิน นอกเหนือจากที่อ้างถึงในข้อ 1 หรือนำเข้าหรือส่งออกเป็นไปรษณีย์ ซึ่งอยู่บนเรือขนส่งที่มาถึง หรือออกจากแคนาดา โดยบุคคลที่รับผิดชอบการขนส่ง และ

5. ในกรณีอื่นใด โดยบุคคลที่นำเข้าหรือส่งออกสกุลเงินหรือตราสารทางการเงิน

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้ทุกคนที่เดินทางมาถึงหรือออกจากแคนาดาจะต้องตอบคำถามใด ๆ ที่เจ้าหน้าที่ถามตามความเป็นจริง และหากบุคคลนั้นเดินทางมาถึงหรือออกจากแคนาดาด้วยสกุลเงินหรือเครื่องมือทางการเงินใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรายงานตามคำขอของเจ้าหน้าที่ ให้แสดงสกุลเงิน หรือเครื่องมือทางการเงินที่พวกเขา กำลังบรรทุก หรือขนส่งขนถ่ายยานพาหนะ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของยานพาหนะหรือสัมภาระและเปิดหรือแกะหีบห่อหรือภาชนะใด ๆ ที่เจ้าหน้าที่ต้องการตรวจสอบอีกด้วย

ดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า ตามมาตรา 12 คำว่า “การนำเข้าหรือส่งออกสกุลเงินหรือเครื่องมือทางการเงิน” และคำว่า “ตราสารทางการเงิน” เป็นถ้อยคำที่กว้าง ซึ่งบริบทเคอร์เรนซีอาจถูกตีความว่าเป็นเครื่องมือทางการเงิน หรือตราสารทางการเงิน หากบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดดังกล่าวข้างต้นฝ่าฝืนไม่รายงานตามมาตรา 12 ก็อาจถูกเจ้าหน้าที่ยึดเงินตราหรือตราสารทางการเงินได้ตามมาตรา 18 (1)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

หลักเกณฑ์ในการบัญญัติกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง ซึ่งเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ ประกอบกับการคำนึงถึงข้อเสนอแนะ

เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการฟอกเงินตามมาตรฐานสากล Financial Action Task Force (FATF) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่า “แต่ละประเทศต้องดำเนินการให้มั่นใจว่า ประเทศของตนมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการได้ทันที่อย่างมีประสิทธิภาพ ในการตอบสนองคำร้องขอจากต่างประเทศที่ร้องขอให้ระบุ आयัด ยึด และริบทรัพย์สินที่ได้จากการฟอกเงิน ตลอดจนทรัพย์สินที่ได้จากการฟอกเงิน และจากคามผิดมูลฐาน รวมทั้งการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ตราสารที่ใช้หรือตั้งใจจะนำมาใช้ในการกระทำความผิดเหล่านี้ หรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าเท่ากัน อำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้จะต้องรวมถึงความสามารถในการตอบสนองต่อคำร้องขอที่ส่งมา โดยอาศัยกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อริบทรัพย์ทางแพ่ง และมาตรการชั่วคราวที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก เว้นเสียแต่ว่าการกระทำดังกล่าวนี้จะไม่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายภายในประเทศของตน แต่ละประเทศต้องมีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพย์สินดังกล่าว ตลอดจนตราสารหรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าเท่ากัน และการจัดการตกลงกันให้มีการประสานงานด้านการพิจารณาคดีเพื่อการยึดและริบทรัพย์ ซึ่งจะต้องรวมถึงการประสานงานเพื่อการแบ่งปันทรัพย์สินที่ถูกริบด้วย” ผู้เขียนเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการยึดคริปโทเคอร์เรนซีที่ถูกใช้ในการฟอกเงินเป็นสิ่งจำเป็น จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 มาตรา 3 โดยกำหนดคำนิยามของคำว่า “รายการเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล” หมายความว่า กระเป๋าเงินดิจิทัล รหัส ข้อมูลในการเข้าถึง รวมถึงรายการทรัพย์สินที่มีหรือให้การเข้าถึงข้อมูลที่มีแนวโน้มจะช่วยให้การยึด आयัด หรือริบสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น เอกสาร หลักฐาน หรือระบบคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบหรือดำเนินคดี

การกำหนดคำนิยามในลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนได้นำแนวความคิดส่วนหนึ่งมาจาก Proceeds of Crime Act 2002 หรือ POCA 2002 มาตรา 47C ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย Economic Crime and Corporate Transparency Act 2023 หรือ ECCTA 2023 ประกอบกับมาตรา 51 (5) แห่งพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชกำหนดดังกล่าวในการดำเนินการกับสินทรัพย์ดิจิทัล

เพื่อกำหนดค่านิยามอันเป็นหลักเกณฑ์ที่จะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมายฟอกเงิน และเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่น สามารถหยิบยกนำคำนิยามดังกล่าวไปพิจารณาได้ว่ารายการใดเป็นรายการที่เกี่ยวกับคริปโทเคอร์เรนซี เพื่อที่จะดำเนินการยึด โดยเหตุที่ผู้เขียนใช้คำว่า “รายการทรัพย์สินที่เกี่ยวกับทรัพย์สินดิจิทัล” ที่มีความหมายอย่างกว้างครอบคลุม “สินทรัพย์ดิจิทัล” เนื่องจากคำว่าปรากฏในพระราชกำหนดดังกล่าวทั้งหมดรวมไปถึงคริปโทเคอร์เรนซีด้วย

ประการที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการยึดคริปโทเคอร์เรนซีที่ถูกใช้ในการฟอกเงิน เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ดำเนินการก่อตั้งกระเป๋าสินทรัพย์ดิจิทัลของรัฐ เพื่อรองรับการโอนคริปโทเคอร์เรนซีที่ยึดจากกระเป๋าสินทรัพย์ดิจิทัลของผู้กระทำความผิด

กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การยึดคริปโทเคอร์เรนซีจะสำเร็จเสร็จสิ้นลงเมื่อใด กล่าวคือ ในปัจจุบันยังไม่มีการสร้างกระเป๋าสินทรัพย์ดิจิทัลของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ในการเก็บรักษาสินทรัพย์ดิจิทัลที่ถูกยึดเพื่อรองรับการโอนคริปโทเคอร์เรนซีที่ถูกยึดจากกระเป๋าสินทรัพย์ดิจิทัลของผู้กระทำความผิด ดังนั้น จึงมีข้อสงสัยว่าการยึดคริปโทเคอร์เรนซี โดยไม่มีการโอนคริปโทเคอร์เรนซีที่ถูกยึดมายังกระเป๋าสินทรัพย์ดิจิทัลของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ดังกล่าว เป็นการยึดที่เสร็จสมบูรณ์แล้วหรือไม่ อย่างไร

ดังนั้น หากมีการแก้ไขทั้งสองประการข้างต้นจะเป็นประโยชน์ต่อทางภาครัฐในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินโดยอาศัยคริปโทเคอร์เรนซีอย่างมาก เนื่องจากเป็นการแก้ไขเกี่ยวกับกฎหมายที่ยึดโยงกับอำนาจของเจ้าหน้าที่เพื่อให้มีอำนาจที่ชัดเจนในการบังคับยึดคริปโทเคอร์เรนซีที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงิน

เอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการไทยรัฐออนไลน์. *จีนประกาศให้การทำธุรกรรมด้วย 'บิทคอยน์'*

ทุกประเภทผิดกฎหมาย. <https://shorturl.asia/vC5Dt>

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2540). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.* คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิสูตร กัจฉมาภรณ์. (2564). การฟอกเงินโดยธุรกรรมเงินสกุลเข้ารหัส Money Laundering by Cryptocurrency Transaction. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 4(2), 1-18.
- วีระพงษ์ บุญญะภาส. (2550). *กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นิติธรรม.
- สมพัฒน์ มีมานัส และเสถียรภาพ นาทหลวง. (2564). มาตรการทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีคริปโตเคอร์เรนซีในประเทศไทย. *วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal)*, 10(1), 129-162.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2543). *การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คู่มือประชาชน Anti-Money Laundering Act of 2020 ICBA Summary*. <https://shorturl.asia/U4AwP> pdf
- Saifedean Ammous. (2565). *The Bitcoin Standard ระบบการเงินทางเลือกใหม่ไร้ศูนย์กลาง* (พิริยะ สัมพันธ์รักษ์ และพีรพัฒน์ หาญคงแก้ว, ผู้แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 8). สำนักพิมพ์ บริษัท กรีน ไลฟ์ พรินติ้ง เฮาส์ จำกัด.